

מעשה ברב שחזר בשאלה | הרבנית ד"ר פנינה נויבירט

1. בראשית רבה כ"ב, כ'

ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך וגו' –

משל לאיפרכוס שהיה מהלך באמצע פלטיא, מצא הרוג ואחד עומד על גביו, א"ל מי הרגו? אמר לי אנא בעי לגבך ואת בעי לי גבי, א"ל לא אמרת כלום. משל לאחד שנכנס לגינה וליקט תותין ואכל, והיה בעל הגינה רץ אחריו, אמר לו: "מה בידך?" אמר לו: "אין בידי כלום". אמר לו: "והרי ידך מלוכלכות!" כך אמר לו קין להקדוש ברוך הוא: "השומר אחי אנכי?" אמר לו הקדוש ברוך הוא: רעע! "קול דמי אחיך צועקים אלי". משל לאחד שנכנס למרעה וחטף גדי אחד והפשילו לאחוריו, והיה בעל המרעה רץ אחריו, אמר לו: "מה בידך?" אמר לו: "אין בידי כלום!" אמר לו: "והרי הוא מפעה אחרך". כך אמר הקדוש ברוך הוא לקין: "קול דמי אחיך..."

2. ירושלמי מכות ב', ו'

שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו? אמרה להם 'חטאים תרדף רעה'. שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו? אמרה להן 'הנפש החוטאת היא תמות'. שאלו לתורה - חוטא מהו עונשו? אמרה: 'יביא קרבן ויתכפר' שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו? אמר להן 'יעשה תשובה ויתכפר לו'.

3. ירושלמי חגיגה ב', א'

(שיר השירים א) משכני אחריך נרוצה וגו' רבי מאיר הוה יתיב דרש בבית מדרשא דטיביריה עבר אלישע רביה רכיב על סוסיא ביום שובתא אתון ואמרין ליה הא רבך לבר פסק ליה מן דרשה ונפק לגביה א"ל מה הויתה דרש יומא דין א"ל (איוב מב) וה' ברך את אחרית וגו' א"ל ומה פתחת ביה א"ל (שם) ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה שכפל לו את כל ממונו אמר ווי דמובדין ולא משכחין עקיבה רבך לא הוה דרש כן אלא (שם) וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו בזכות מצות ומעשים טובים שהיה בידו מראשיתו א"ל ומה הויתה דריש תובן א"ל (קוהלת ז) טוב אחרית דבר מראשיתו א"ל ומה פתחת ביה א"ל לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו ובזקנותו נתקיימו הוי טוב אחרית דבר מראשיתו לאדם שעשה סחורה בילדותו והפסיד ובזקנותו ונשתכר הוי טוב אחרית דבר מראשיתו לאדם שלמד תורה בנערותו ושכחה ובזקנותו וקיימה הוי טוב אחרית דבר מראשיתו אמר ווי דמובדין ולא משכחין עקיבה רבך לא הוה דרש כן אלא טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא טוב מראשיתו ובי היה המעשה אבויא אבא מגדולי ירושלם היה ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלם והושיבן בבית אחד ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד מן דאכלון ושתון שרון מטפחין ומרקדין א"ר ליעזר לר' יהושע עד דאינון עסיקין בדידהון נעסוק אנן בידן וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים וירדה אש מן השמים והקיפה אותם אמר להן אבויא רבותיי מה באתם לשרוף את ביתי עלי אמרו לו חס ושלום אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמיחיס כנתינתן מסיני והיתה האש מלחכת אותן כלחכתן מסיני ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא

באש (דברים ד) וההר בוער באש עד לב השמים אמר להן אבויא אבא רבותיי אם כך היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה לתורה אני מפרישו לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימה באותו האיש א"ל ומה הייתה דורש תובן א"ל (איוב כח) לא יערכנה זהב וזכוכית א"ל ומה פתחת ביה א"ל דברי תורה קשין לקנות ככלי זהב ונוחין לאבד ככלי זכוכית ומה כלי זהב וכלי זכוכית אם נשתברו יכול הוא לחזור ולעשותן כלים כמו שהיו אף תלמיד חכם ששכח תלמודו יכול הוא לחזור וללמדו כתחילה א"ל דייך מאיר עד כאן תחום שבת א"ל מן הן את ידע א"ל מן טלפי דסוסיי דהוינא מני והולך אלפיים אמה א"ל וכל הדא חכמתא אית בידך ולית את חזר בך א"ל לית אנא יכיל א"ל למה א"ל שפעם אחת הייתי עובר לפני בית קודש הקדשים רכוב על סוסי ביה"כ שחל להיות בשבת ושמעתי בת קול יצאה מבית קודש הקדשים ואומרת שובו בנים חוץ מאלישע בן אבויא שידע כחי ומרד בי וכל דא מן הן אתת ליה אלא פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר וראה אדם אחד עלה לראש הדקל ונטל אס על הבנים וירד משם בשלום למחר ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל את הבנים ושילח את האם וירד משם והכישו נחש ומת אמר כתיב (דברים כב) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים איכן היא טובתו של זה איכן היא אריכות ימיו של זה ולא היה יודע שדרשה ר' יעקב לפנים ממנו למען ייטב לך לעולם הבא שכולו טוב והארכת ימים לעתיד שכולו ארוך

4. מאורות הראיה, ירח איתנים, י"ז

כשאדם רוצה שכל חושי וכחותיו הפנימיים יתקדשו בבת אחת לפי אותה העליה הרוחנית שבהכרתו כשהיא מתעלה, וכן שכל הפגמים המעשיים יתישרו מיד וישתלמו בתיקון מוחלט, לא ימצא לנפשו שום מעמד, ולא יוכל לחזר את רצונו לצעוד על דרך השלמות האמיתית.

5. אורות התשובה, ה, ו

אם האדם עלול תמיד למכשול, להיות פוגם בצדק ובמוסר - אין זה פוגם את שלמותו, מאחר שעיקר יסוד השלמות שלו היא העריגה והחפץ הקבוע אל השלמות.

6. מאורות הראי"ה, שם

אלא העיקר שהכל בו היא עליית ההכרה, הגברת אור התורה, והתשובה המעשית תהיה סמוכה לה, בתחילה בדברים שלהבא, ואח"כ בעיקר נח להתקן, ואח"כ יתרחב החוג גם בדברים שהתיקון כבד, וכה ילך הלך ועלה עד אשר יזכה לתקן את הכל, אבל אל יזוז משום דבר מצעידתו הרוחניות ע"פ אותה המדרגה הפנימית שנשמתו בקרבו תובעת אליו.